

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора політичних наук, професора Бабкіної Ольги Володимирівни
на дисертацію Шотурми Наталії Володимирівни
«Комунікативна політика органів місцевого самоврядування
(на прикладі України та Республіки Польща)»,
на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук
за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

Зростання політичної та соціальної ваги інституту комунікативної взаємодії влади та громадськості є важливим етапом розвитку політико-управлінського процесу. Зміни, що відбулись в Україні протягом останніх років, а саме утвердженням масштабної програми системних реформ, підписання Угоди про асоціацію з ЄС, «гібридна війна», яку розпочала Росія, вимагають консолідації та згуртування зусиль як на державному, так і на місцевому рівнях. Вплив громадянського суспільства на політичну систему, державну політику, дотримання прав і свобод людини є найважливішими вимірами демократії. Дійсно, сьогоденні реалії глобалізованого світу, що підсилюється інтенсивним розвитком інформаційно-комунікативних технологій, які активно проникають у політичну сферу, вносять в політичну реальність свої корективи і такі категорії як політична влада, демократія вже не можуть мислитися в межах класичної методології (суб'єкт-об'єктної схеми). Крім того, в сучасних вітчизняних реаліях, при масштабному конфлікті громадянського суспільства з владою, посилення політичного відчуження, дослідження варіантів виходу із кризової ситуації за допомогою діалогу має не тільки теоретичне, але й практичне значення.

Розвиток громадянського суспільства продемонстрував зростання впливу громадськості на суспільно-політичні перетворення, здатність відповідати на внутрішні та зовнішні виклики у формі волонтерського руху та громадського контролю. Тому нові критерії реформування українського суспільства передбачають перехід від винятково моніторингової діяльності до ефективної співпраці з владою, подолання її закритості та відокремленості

від суспільства до доступу до публічної інформації, сформованості активної громадянської позиції та довіри до владних інституцій.

Особливого значення обрана проблематика набуває в контексті порівняння з досвідом Польщі, який є одним із найуспішніших випадків пострадянської трансформації та зразком для політичних реформ в системі державної влади та управління. В даному контексті важливо виявити умови та фактори, що визначають різні наслідки конкретних перетворень, оскільки непідготовлене «введення» зверху діалогових форм політичної взаємодії може привести до зворотного ефекту – імітації демократичних реформ.

Вирішення актуальних проблем покладених в основу дисертаційного дослідження, логічно зумовлює його мету, яка полягає в тому, щоб розкрити особливості комунікативної політики органів місцевого самоврядування України та Республіки Польща з наголосом на взаємодії із громадськістю. Визначена мета дослідження деталізована автором в завданнях, серед яких найбільшої уваги заслуговують:

- окреслення еволюції моделей комунікативного процесу та його похідних;
- розкриття суті порівняльного аналізу політико-правових та інституційних основ комунікативної політики України та Республіки Польща;
- з'ясування можливостей інноваційних технологій механізму комунікативної взаємодії;
- виокремлення компонентів реформування комунікативної політики органів місцевого самоврядування в Україні на основі польського досвіду та ін. (с. 5-6 дисертації).

Об'єктом дослідження автор визначає комунікативну політику органів місцевого самоврядування України та Республіки Польща, а *предметом* – механізми здійснення комунікативної політики на самоврядному рівні в

Україні та способи підвищення її ефективності на основі польського досвіду (с. 6 дисертації).

В ході реалізації завдань дисертаційної роботи автором сформульовано низку теоретичних положень і висновків, які претендують на наукову новизну.

Обґрунтовується взаємозалежність політичної сфери від комунікативного та інформаційного чинників, просторового й ситуаційного компонентів, закономірність політичного хронотопу для формування ефективного багатостороннього діалогу (с. 15-17, 21-22).

Науковий інтерес представляє визначення дисертанткою основної проблематики у відповідності до європейських стандартів та вимог до здійснення комунікативної політики, які передбачають імплементацію основних принципів «*acquis communautaire*», зокрема субсидіарності, децентралізації, самостійності, свободи об'єднань, транспарентності і когеренції публічної політики (с. 41-42, 47-48 дисертації).

Заслуговує на увагу методологія дослідження, яка включає застосування новітніх підходів до аналізу поставленої проблеми, компаративістський аналіз однотипних структур в середині двох країн задля подальшої адаптації польського досвіду до українських реалій. Дисертантка вдало сформулювала структурні критерії порівняння комунікативної політики органів місцевого самоврядування України та Республіки Польща. В процесі аналізу було виділено: параметри нормативно-правового регулювання; складові внутрішньої та зовнішньої комунікації; розвиток нових механізмів електронного урядування (с. 52-53, 56-57 дисертації).

Автор переконливо обґрунтовує своє концептуальне бачення комунікативної політики та вводить нове як для вітчизняного наукового дискурсу поняття «місцева комунікативна політика», суб'єктами якої є органи самоврядування та громадськість, котра впливає на владу згідно нормативно врегульованих форм взаємодії (збори громадян, місцеві

ініціативи, інститут звернень, громадські слухання, громадські обговорення, органи самоорганізації населення, консультативно-дорадчі органи, засоби електронної демократії, тощо (с. 67, 78 дисертації).

В дисертації аналізується досвід Республіки Польща, щодо впровадження нової організаційної ролі для місцевої влади, зорієнтованої на користь громади, що передбачає удосконалення інститутів прямого народовладдя. Тобто комунікативний менеджмент повинен передбачати забезпечення інформаційного обслуговування органів місцевого самоврядування; налагодження комунікації з «внутрішніми клієнтами» – посадовцями місцевого самоврядування та забезпечення комунікативної взаємодії із «зовнішніми клієнтами» – громадянами. Дисертанткою визначено інституціональну еволюцію комунікативного управління та сформульовано перелік перешкод, які загальмовують процес багатостороннього діалогу (с.81-95, 121-127 дисертації).

Позитивним слід вважати звернення до методики SWOT-аналізу, яка дозволила уникнути ідеалізації «польського сценарію» та розкрила «плюси» та «мінуси» співпраці з муніципальною владою (с. 139-140 дисертації). У підсумку це дозволило дисертантці запропонувати ключові компоненти реформи комунікативної політики із врахуванням засад електронної демократії та розвитку нових інформаційно-комунікативних механізмів зв'язку (с. 162-167 дисертації).

Практичне значення дисертації полягає в тому, що здійснений порівняльний аналіз розкриває нове концептуальне бачення становлення симетричної комунікативної політики на рівні територіального самоврядування та може бути використаним під час подальших крос-національних досліджень. Запропоновані результати доводять, що, крім інституційних та правових механізмів комунікаційної взаємодії, велике значення має рівень довіри до влади, стан політичної і правової культури

населення, професіоналізм управлінців, а також доступність до нових інформаційно-комунікативних технологій.

Не применшуючи загалом позитивного враження від дисертації Н.В. Шотурми, разом із тим можна висловити деякі зауваження та побажання з приводу ряду її положень.

1. У дисертації є певні неточності щодо визначення предмету та об'єкту дослідження. Зокрема на с. 6 *предметом дослідження* визначено «механізми здійснення комунікативної політики на самоврядному рівні в Україні та способи підвищення її ефективності на основі польського досвіду», а об'єктом дослідження – комунікативна політика органів місцевого самоврядування України та Республіки Польща, що за своєю сутністю повторює тему, але не визначає ширші контексти проблематики.

2. Деяко спірним є положення новизни в дисертації про те, що вперше «на основі узагальнення теоретичних і методичних розробок витлумачено поняття «комунікативна політика» як політика, що основана на взаємодії між органами влади та громадськістю, спрямована на формування довіри до влади і підтримки реформаційних перетворень в державі» (с. 8 дисертації). Так дослідженню цих проблем присвячені праці А. Єрмоленко, В. Бебика, Л. Кочубей та ін. В той же час місцева комунікативна політика як цілеспрямована діяльність органів місцевого самоврядування стосовно територіальної громади, сформована на засадах транспарентності та основана на діалоговій взаємодії з громадськістю щодо політичної участі в місцевому процесі дійсно є беззаперечною рецензованою дисертацією.

3. В дисертації використовується близькі за змістом категорії – «комунікативна політика» та «інформаційна політика». На наш погляд, взаємозв'язок цих категорій підлягає уточненню, з точки зору їх взаємозалежності та співвідношення. Яка категорія, на думку автора, є ширшою, чи вони існують паралельно? Водночас при виокремленні ключових етапів інституціоналізації політики в Україні наводяться

нормативні акти, що стосуються скоріше інформаційної політики – Закон України «Про інформацію», Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», Закон України «Про доступ до публічної інформації (2011)» та ін. (с. 82, 84-85 дисертації).

4. Дисертантка в ході порівняльного аналізу цілком закономірно вдається до інституційної методології трактування місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства, при цьому мало приділяючи уваги політичній і правовій культурі населення та державних службовців, що є деяким применшенням соціокультурного впливу на політичний процес, тобто відсутність неоінституційного підходу у дослідженні.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, дисертаційне дослідження Шотурми Наталії Володимирівни «Комунікативна політика органів місцевого самоврядування (на прикладі України та Республіки Польща)» є самостійним, цілісним, завершеним дослідженням, що присвячене розв'язанню актуальної наукової та прикладної проблеми. Автореферат та публікації відповідають змісту дисертації.

Основні результати дисертації викладені у 6 наукових фахових виданнях з політичних наук та державного управління в Україні, 1 – у періодичному виданні іноземної держави з політологічної тематики (Республіка Польща) та 2 інших наукових виданнях. Загалом наукові висновки і результати, одержані у ході дисертаційного дослідження, були апробовані та оприлюднені на 13 міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Таким чином, дисертаційна робота Н.В. Шотурми «Комунікативна політика органів місцевого самоврядування (на прикладі України та

Республіки Польща)» відповідає паспорту спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси і положенням «Порядку присудження наукових ступенів і вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, які висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент –

доктор політичних наук, професор

завідувач кафедри політичних наук

Національного педагогічного університету

імені М. П. Драгоманова

